

GIMTAJĄ MOTINOS KALBA

LINAS ŠEDVILAS

„Maža garbė svetimom kalbom kalbėti,
Didi gėda savos gerai nemokėti“

Varnių regioninio parko direkcija jau treči metai iš eilės organizuoja mokslėvių kūrybos konkursą „Kalbėkėm i korkėm žemaitėškā“. Jo tikslas – paskatinti vaikus kurti eiles, dainas, apysakas, padavimus žemaičių tarme, paraginti mokslėvius savarankiškai domėtis regiono, kuriame jie gimė, gyvena, praeitimi. Organizatoriai taip pat siekia išsiaiškinti, kaip vaikai bendrauja savo gimtąja kalba, kaip ji kinta, kokie procesai ir kur ją labiausiai veikia.

2006–2007 mokslo metais buvo pastebimas aktyvesnis vaikų dalyvavimas šiame konkurse. Nors ir neįprasta rašyti žemaitiškai, tuo labiau kurti eiles, bet paaiškėjo, kad gana didelis būrys mokinių, paraginti konkurso organizatorių, pabandė kurti žemaitiškai, rašyti taip, kaip jie kalba savo namuose.

Varnių regioninio parko teritorija eina riba tarp dviejų žemaičių patarmių: šiaurės žemaičių, vadinamųjų *dūnininkų* (Luokė) ir pietų žemaičių – *dūnininkų* (Varniai). Anot tyrinėtojų, Biržulio ežero šiaurinis intakas Druja – natūrali žemaičių *dūnininkų* ir *dounininkų krašto* riba.

2007 m. Varnių regioninio parko direkcijos salėje renginio metu sunkiai tilpo visi atvykę renginio dalyviai. Prasidėjus užsiėmimui, mokslėviams ir juos atlydėjusiems mokytojams buvo paaiškinta, kokias klaidas jie, rašydami žemaitiškai, dažniausiai daro, kuo skiriasi žemaitiška abėcėlė nuo lietuviškos. Akcentuota, kad reikia

rašyti taip, kaip kalbama, kad nereikia mėgdžioti vieniems kitų.

Sunku šį kartą buvo išskirti geriausius mokslėvių darbus ir atrinkti pačius geriausius. Verta paminėti Laurą Pociutę, 6 kl. mokslėivę iš Požerės pagrindinės mokyklos, kuri savo parašytame eilėraštyje ir pasakojime nepadare nė vienos klaidos. Luokės mokyklos mokslėviai šiemet daugiausia kūrė eilėraščius, skirtus Žemaitijos kraštui. Varniškiei ir pavardeniškiei rašė apie atbundantį pavasarį, savo augintinius, kaime patirtus įvairiausius nuotykius ir kt. Konkurso nugalėtojai apdovanoti. Konkurso metu išaiškintus geriausius mokslėvių darbus planuojama pateikti skuodiškių organizuojamam S. Daukanto žemaitiškos kūrybos konkursui.

Po renginio susėdę į autobusus, aplankėme vieną gražiausių Žemaitijos kampelių – Varnių regioninio parko pietinę dalį. Vaikai pamatė Vembūtų piliakalnį, brido garsiąja Sietuvos kūrgrinda, aplankė naujai atgimusį Žemaičių kalnų karalių – Medvėgalį.

Į namus vaikai skirstėsi tikėdamiesi kitąmet vėl čia susitikti.

Konkursą „Kalbėkėm i korkėm žemaitėškā“ 2007 m. rėmė VšĮ „Žemaičių bendruomenės fondas“.

Akimirkos iš Varnių regioninio parko direkcijos renginio „Kalbėkėm i korkėm žemaitėškā“ 2006, 2007 m. Nuotraukos iš Varnių regioninio parko archyvo

NENUORU

Netruokštu būti paukščiu,
Tik nuoru būti laisvas kap ir uns.
Nenuoru būt lakštingala,
Nuors anuos gismies klausičiaus
Dīna, nakti.

Nenuoru būti bepruotiskā laimings,
Nes laimi tur sava kaina.
Nenuoru būt galings,
Nes visumet ir galingesniu.

Nenuoru nieka nenuorietī –
Gīvenims būs visā naiduomus.
Bet kas galietu pasakīti,
Kuo reik žmuogū, kad liktu žmuogum?

VARANAČIŪTĒ DOVILĒ
*Varniu Motiejaus Valončiaus vidurinė
mokišla, 11 klasė*

UNT MOTERĀTI KALNA

Buva vīna graži dīna. Susirinka būrīs
vākū. Padūmuoja, pamāsti i nusprendi ēti i
Moterāti. Buva daug snīga, tudie nutariem
pasīimt čiūžes, ruoges i maišus su šīnu.
Vīns pasīkinki kuina, o pats mundrāsis pa-
siēmi tieva gumini valtī. Visi susiedom i ruo-
gis i čiūžam link Moterāti. Kuīns pasibaidi i
visi išvirtuom i pusnīna. Vīna galva, kita ko-
jas, kits po rogēm, – vīnu žuodžiu žemi su
dungum susīmaiši. Galū gale visi sulīpuom
i ruogis i nuvažīavuom i Moterāti. Kuīns i
kalna naitrauki, tad palīkuom anū apačīuo.
Lipunt i kalna pamatiem kralīku, lapis, vilka
pīedsakus. Pradieji darītīs baisē. Galū gale
užlīpuom unt viršūnis, iš kur maties Varnē,
Glūds, Girgždūti. Tai bent grožībes! Pradie-
jom važīnietīs nu kalna. Vuo kāp ba nuotī-
kiu! Pasīdariem tramplīna i čiūžniejuom par
anun. Su ruogiem par tramplīna – baisē
gerā, bet valtīs, ka isībēgieje, atsidūre medi
viršūnie. Turiejuom baisē daug striuoka; kol
anun iškrapštīem iš medi, ana i suplīša. Pri-
sidūki, prisībuovīji, su guzās unt kaktū, su
mēlīniem unt keliū susīruošēm i numus.
Gerā, kad mūsa kuīns pakalnie buva... Uns
mumis visus vuos gyvus partīmpi i numus.

KAŠELIONIS TOMAS
Pavundenės pagrindinė mokišla, 8 klasė

SAKMIE

Veina karta vījuos velnia perkūns. Uns
bova jauns, stiprus vīrs. Veln's lek, keik kuo-
jas neš, o anon vis genas perkūns. Perkūns
važīoun auksa ratūs, o ratus temp aštouni
baltī arklē. Veln's lieki i pameti balta pinī-
ga. Iš tuo pinīga atsirada pavadinēms –
Baltīnīkā. Tudie žmuonis pavadēna ton vie-
tuovi Baltīnīnku kaimu. Bet sakmie tou ne-
sibaige.

Kēpšas pribiega pri opēs ir pamati vērvī,
perēšta nu kronta iki kronta. Veln's bijuoja
vundens. Kēpšas užsīkabēna už vērvīs ir
isīkēbis ein. Perkūns, pamatis anū, sveidi
žaiaba, ir nutrūka ta vērvīe, vo ikrētusi velni
pagruobi vundou ir nuskondēna. Nu tuo kar-
ta žmuonis vadēna ton opi Virvītīs opi.

KASPARAČIŪTĒ DONATA
Kuršū pagrindinė mokišla, 6 klasė

ŽEMAITIJA

Mes gīvenam Žemaitījuo –
Tēn, kur tokei graži miškā īr.
Mes gīvenam Žemaitījuo –
Tēn, kur paukštē garsē gēid.

Tēn, kur nu Šīauliū link Loukis
Kalnas Šatrijuos,
Tēn kur Loukis vidurēni
Graži, miela visaduos.

Tēn, kur Biržuvīenu dvars,
Tēn, kur Virvītī miela,
Tēn, kur mišks ir Laumis pīeda –
Žemaitējas siela.

Aplunkiket Žemaitēja –
Geriau pasijoset,
O i krašta sava grīžēn
Jūs ramiau gyvensēt.

STUMBRĀTĒ VALDA
Luokės vidurinė mokišla, 7 klasė

Turietu būti pavasaris,
Ale laukus deng snīgs.
Turietu būti pavasaris,
Ale aplinkū nīku.

Turietu skaitē švīsti sauli,
Ale anun apgaub tumsa,
O muna širdī turietu būti džīaugsmus,
Ale anō dā nie.

Kumet gīelis šīpsuos unt žemis,
Kumet paukštē skraida dungū,
Munuo širdī kaži kas tēp daužuos –
Galbūt tumet laimi beldas pas muni.

Kumet sauli keit mėnesīna,
Kumet vies draska medi stība,
Tumet gīvenēms atskleid sava veida –
Kuoks gal būt gražus, bet kartās i žīaurus.

BLIUTĀTĒ IRMANTĒ
*Varniu Motiejaus Valončiaus vidurinė
mokišla, 10 klasė*

Nuotraukoje – renginio dalyviai, įveikę
kūlgrindą. 2006 m.

